

นายประมูล อุทัยพันธุ์
นักอนุรักษ์คติชนจากเมืองประเว
จังหวัดปัตตานี

พิเชษฐ คงมณี

ผู้มีผลงานดีเด่น
ทางวัฒนธรรมภาคใต้
สาขามนุษยศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๓๓

“การให้ความสัมพันธ์กับชีวิตของสังคมในท้องถิ่น ทำให้ท่านเป็นผู้เข้าใจวิถีชีวิตเป็นอย่างดี ทั้งคติชนทางไทยพุทธและไทยมุสลิม ได้เสนอความรู้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโบราณคดี คติชาวบ้าน ทั้งในรูปแบบของการพูด และการเขียน จนได้รับการยอมรับจากนักวิชาการ และผู้นำทางศาสนา”

นางประมุล อูทัยพันธุ์
นางประมุล อูทัยพันธุ์

นายประมุล อูทัยพันธุ์ เป็นชาวจังหวัดปัตตานี เกิดเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๖๗ ปัจจุบันอายุ ๖๖ ปี เป็นผู้ที่สนใจงานประพันธ์มาตั้งแต่เด็ก ๆ ชอบศึกษาค้นคว้า หากความรู้ อ่านหนังสือทุกประเภทเมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ความคิดก็กว้างขวางขึ้น เริ่มคิดเริ่มเขียน ในลักษณะของคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองแต่เนื้อหาสาระมักจะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับชีวิต เหตุการณ์และสถานที่ที่มีความสำคัญเริ่มสร้างงานเขียนด้วยความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง นอกจากความเป็นครูและความสามารถเฉพาะตัวทางด้านภาษาไทยของท่านแล้ว ทรัพย์สินทางปัญญาของสังคมในท้องถิ่น ทำให้ท่านเป็นผู้เข้าใจวิถีชีวิตเป็นอย่างดีทั้งคตินิยมทางไทยพุทธและไทยมุสลิม ได้เสนอความรู้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับโบราณคดี คติชาวบ้าน ทั้งในรูปแบบของการพูด และการเขียน จนได้รับการยอมรับจากนักวิชาการ และผู้นำทางศาสนา เพราะท่านเข้าไปสัมผัสด้วยใจรัก การใช้ภาษาต้องอิงสื่อความ

หมายด้วยความเข้าใจตรงกัน จึงได้รับเชิญให้เป็นวิทยากรพิเศษเข้าร่วมสัมมนาเกี่ยวกับภาษาถิ่นและคติชาวบ้านจากหน่วยงานและสถาบันต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความเข้าใจในขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิม และความสามารถในการใช้ภาษามลายูท้องถิ่นสื่อสาร ก่อให้เกิดประโยชน์กับงานคติชนวิทยาและการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

ชีวิตในเยาว์วัยของ นายประมุล อูทัยพันธุ์ ผ่านวัยเด็กด้วยการอ่านหนังสือให้ผู้ใหญ่ฟัง ผลสุดท้ายทำให้ผู้อ่านเกิดความรักความสนใจในตัวหนังสือโดยมิได้ตั้งใจ หนังสือทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นหนังสือพิมพ์ นวนิยาย สารคดี บทเพลง บทกลอน โดยเฉพาะเรื่องจักร ๆ วงศ์ ๆ ซึ่งต้องอ่านให้คุณแม่คุณยายฟังเป็นประจำทุกคืนก่อนนอน ทำให้ซึมซับเอาความคิด จินตนาการตลอดถึงศิลปะการประพันธ์ ด้วยความรัก และความเข้าใจในศิลปศาสตร์ที่ไม่ต้องศึกษาจากสถาบันใด ๆ แต่เกิดขึ้นด้วยวิญญูณของผู้มีใจรักงานประพันธ์อย่างแท้จริง เมื่อเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ความคิดกว้างขวางขึ้น จึงได้ผลิตงานเขียนทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรอง

ประวัติการทำงาน

เริ่มทำงานครั้งแรกตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นเสมียนกระทรวงมหาดไทย เสมียนสังกัดกระทรวงสหกรณ์และครุฑประชาบาล จนได้รับตำแหน่งครูใหญ่ตามลำดับ ชีวิตราชการต้องเข้า ๆ ออก ๆ หลายครั้งตามลักษณะของคนที่มีความพอใจในความคิดของตนเอง ครั้งสุดท้ายลาออกจากราชการที่สำนัก

นางประมุล

“ข้อเขียนส่วนใหญ่มักจะเป็นคติชีวิตในการทำงานของครูประชาบาล, ความเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมในสมัยนั้น มักจะแทรกความคิดเห็นมากกว่าที่จะเป็นนักประพันธ์แบบจินตนาการ”

นางประมุล

งานการศึกษาเอกชนก่อนเกษียณอายุราชการ ๑ ปี ปัจจุบันอาศัยบุตรประกอบธุรกิจส่วนตัวและช่วยราชการส่วนท้องถิ่น โดยเป็นคณะกรรมการสุขภาพและกรรมการรักษาความสงบในท้องที่ของอำเภอยะรัง จังหวัดปัตตานี

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ ได้เขียนนิราศปัตตานี เข้าประกวดในสโมสรรสุนทรภู่ ซึ่งมีอาจารย์ปลื้ม ณ นคร เป็นประธานได้รับคัดเลือกลงตีพิมพ์ใน “นิราศ ๒๕ เรื่อง” จาก ๒๐๐ กว่าสำนวนทั่วประเทศ จากนั้น มีนิราศประแวง, นิราศระโนด, เพลงยาวจดหมายเหตุ, ดอก

ว่าเป็นผู้นุรักษ์ และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของสังคม ผลงานของร้อยแก้วเริ่มต้นที่วารสาร “ปัตตานีสัมพันธ์” ของหน่วยศึกษานิเทศก์จังหวัดปัตตานี “ยะลาสาส์น” ของฝ่ายปกครองจังหวัดยะลา “คนใต้” ของศูนย์ประสานงานบริหารงานจังหวัดชายแดนภาคใต้

การเขียนประสบการณ์ชีวิตในเชิงสารคดีคติชน และบทวิจารณ์ในลักษณะร้อยแก้วแทนจุดหมายปลายทางก็คือชื่อเสียงที่จะได้ชื่อว่าเป็นผู้นุรักษ์ และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของสังคม

ผลงานเกี่ยวกับโบราณคดีและคติชน

นายประมุข อุทัยพันธุ์ เริ่มต้นและประสบความสำเร็จในงานเขียนด้วยคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองนอกจากความเป็นครูผู้ให้การศึกษาแก่เยาวชนแล้ว ยังมีความสามารถเฉพาะตัวทางด้านภาษาไทย ภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งก่อให้เกิดความสัมพันธ์กับสังคมในท้องถิ่นอย่างแนบแน่น สร้างชีวิตและประสบการณ์ให้เกิดแรงจูงใจในทางความคิด จึงเริ่มแต่งกลอนประกวดในวารสารต่าง ๆ จนได้รับรางวัลชนะเลิศและรางวัลอื่น ๆ อีกมาก ข้อเขียนส่วนใหญ่มักจะเป็นคติชีวิตในการทำงานของครูประชาบาล, ความเปลี่ยนแปลงค่านิยมของสังคมในสมัยนั้น มักจะแทรกความคิดเห็นมากกว่าที่จะเป็นนักประพันธ์แบบจินตนาการ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙ เขียนนิราศไทรบุรี จนได้รับคำชมเชยจากนายอภัย จันทวิมล อธิบดีกรมสามัญศึกษาขณะนั้น

สร้อยพัญชนะ, คำพังเพยเฉลยสุภาษิตและบทกลอนนั้น อีกเป็นจำนวนมากประมาณ ๓๐๐ สำนวน นิราศส่วนใหญ่เป็นการเขียนบันทึกเหตุการณ์และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ เช่น นิราศปัตตานี เป็นการบันทึกเหตุการณ์เมื่อคราวญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกที่จังหวัดปัตตานี สมัยสงครามโลกครั้งที่ ๒ ในฐานะเป็นยุวชนทหารที่อยู่ในเหตุการณ์ นับเป็นการบันทึกเหตุการณ์ของสังคมนอกเหนือจากสายตาของนักประวัติศาสตร์

สนุกกับบทกวีมาร่วม ๒๐ ปี จนวงการกวีเริ่มคลายความคึกคักลง ประกอบกับความผันแปรของนักกวีรุ่นใหม่ โดยเฉพาะสนาม “วิทยาสาร” ที่ได้สร้างชื่อเสียงมาเป็นเวลานานได้ปิดตัวเองลง จึงค่อยผ่อนคลายความคิดเขียนบทกวี หันมาสนใจในการเขียนประสบการณ์ชีวิตในเชิงสารคดีคติชน และบทวิจารณ์ในลักษณะร้อยแก้วแทน จุดหมายปลายทางก็คือชื่อเสียงที่จะได้ชื่อ

และสุดท้าย “รูสมิแล” ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ในลักษณะของบทความสั้น ๆ เกี่ยวกับชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวจังหวัดปัตตานีทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม ซึ่งได้รับการยอมรับทั้งทางผู้นำศาสนาและนักวิชาการ และได้รับรวมเป็นเล่มแล้วคือ

๑. “เพลงกล่อมเด็ก” จัดพิมพ์ โดยศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี ๑๕๙ บาท
๒. “เรื่องเล่าจากชาวใต้” เขียนร่วมกับคนอื่นศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ จัดพิมพ์ เล่ม ๑-เล่ม ๒
๓. “ฝากไว้ที่ปัตตานี” (เขียนคนเดียว) ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ จัดพิมพ์

นอกจากนี้ยังมีเรื่องสั้น ๆ เชิงสารคดีทางคติชนวิทย่อีกหลายเรื่อง ที่กระจัดกระจายและกำลังรวบรวมเพื่อเป็นประโยชน์ในทางการศึกษาของอนุชนรุ่นหลังต่อไป

ที่สำคัญยิ่งก็คือ ริเริ่มให้มีการแสดงธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะในฤดูกาลเข้าพรรษา โดยเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนช่วยกันรับเป็นเจ้าภาพมาตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เพราะชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยมุสลิม มีไทยพุทธน้อยมากและเป็นข้าราชการที่ไม่ค่อยสนใจกิจกรรมทางศาสนา เป็นการปลุกกระดมทางความคิดของชาวพุทธ ให้สำนึกถึงศาสนาประจำชาติ

ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี

๕. ได้รับเชิญเข้าร่วมสัมมนาภาษาถิ่นบักเซใต้ ณ วิทยาลัยครูสงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑

๖. ได้รับเชิญเข้าร่วมสัมมนาติชาวบ้านภาคใต้ที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔

ในด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นผู้ที่มีความอนุเคราะห์แก่บุคคลต่างๆ ทั้งในด้านงานประพันธ์สารคดีและ

พระพุทธศาสนาด้วยความศรัทธาและเป็นกรรมการให้วัดต่างๆ มาโดยตลอด ที่สำคัญยิ่งก็คือ ริเริ่มให้มีการแสดงธรรมเทศนาในวันธรรมสวนะในฤดูกาลเข้าพรรษา โดยเชิญชวนให้พุทธศาสนิกชนช่วยกันรับเป็นเจ้าภาพมาตลอดตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๒ เพราะชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนไทยมุสลิม มีไทยพุทธน้อยมากและเป็นข้าราชการที่ไม่ค่อยสนใจในกิจกรรมทางศาสนา เป็นการปลุกกระดมทางความคิดของชาวพุทธ ให้สำนึกและศาสนาประจำชาติ

งานสำคัญอีกประการหนึ่งทางโบราณคดีและคติชนวิทยา คือ

๑. ได้รับการคัดเลือกจากหน่วยศิลปากรที่ ๙ ในการเป็นผู้นำทางเพื่อสำรวจขุดค้นเมืองโบราณที่ประเว (ลังกาสุกะ) ตลอดจนประสานงานกับกลุ่มชนในท้องถิ่นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในเชิงวิชาการ และเป็นผู้บรรยายสรุปให้กับคณะนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ เป็นประจำเกี่ยวกับชุมชนโบราณแห่งนี้

๒. เป็นวิทยากรพิเศษ ในการบรรยายเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งที่เกี่ยวกับไทยพุทธและมุสลิมในการสัมมนาทางวิชาการของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

๓. ได้รับการคัดเลือกจากจังหวัดปัตตานี เป็นตัวแทนเข้าร่วมสัมมนาภาษาถิ่นในฐานะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่สถาบันคึกศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑

๔. เป็นวิทยากร สาธิตการร้องเพลงกล่อมเด็ก (เพลงร้องเรือ) ให้กับ

โบราณคดีด้วยการให้ความรู้ คำแนะนำตลอดทั้งช่วยทำรายงาน ภาคนิพนธ์ของนักศึกษาสถาบันต่างๆ โดยไม่เคยเรียกร้องค่าตอบแทน เพราะเป็นงานที่ตรงกับลักษณะนิสัยที่ต้องการจะแสดงความคิดทางภาษาและมรดกของชุมชน ทางด้านจริยธรรมเอาใจใส่บำรุง

จากประวัติชีวิตและผลงานดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ จึงประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติให้นายประมุข อภัยพันธ์ เป็นผู้มีความดีเด่นทางด้านวัฒนธรรมสาขามนุษยศาสตร์ (โบราณคดีและคติชนวิทยา) ●